

גליון 40, 7 באוקטובר 2009

תרופות להצלת העשירים

'איום מלחמתי' מסתורי משמש תירוץ להעמקת המיליטריזציה של המשק.

מאת **תמר גוז'נסקי**

טרם יבש הדיו על התקציב הדו-שנתי, שהכינה הממשלה ואישרה הכנסת לפני חודשיים, וכבר הוכנסו בו שינויים. הסתבר, שכל הדיבורים על יציבות תקציבית בעידן של שפל כלכלי היו כיסוי למדיניות הישנה של שינויים תקציביים תכופים.

ישנה מאוד גם המדיניות, לפיה הממשלה מקצצת בתקציבים החברתיים – חינוך, רווחה, תעסוקה, שיכון, במטרה להגדיל את התקציב הצבאי. וכך במסגרת ההכנות למלחמה הבאה, אישרה הממשלה בשבוע שעבר, ברוב גדול, קיצוץ של 2% בתקציבי המשרדים האזרחיים לשנים 2009-2010, כדי להגדיל ב-1.5 מיליארד שקלים את תקציבו של משרד הביטחון, שכבר הוקצו לו 55 מיליארד שקלים. כחצי מיליארד שקלים הועברו למשרד הבריאות לרכישת חיסונים נגד שפעת החזירים.

הקיצוץ בתקציבים החברתיים, הפעם בעילה של "צרכים צבאיים" שלא פורטו, חושף את נאמנותה הבלתי-מוגבלת של ממשלת נתניהו-ברק למדיניות השמרנית הניאו-ליברלית. בעוד שבארצות אחרות, דירבן המשבר הכלכלי את הממשלות לנקוט צעדים פעילים, במטרה למנוע גידול באבטלה והעמקה של המצוקה הכלכלית, בישראל נמשכת במלוא עוזה המדיניות של ריסוק מדינת הרווחה.

הסטת תקציבים מרווחה למלחמה הולכת יד ביד עם המדיניות של מכירת חיסול של נכסי המדינה, לרבות חברות ממשלתיות, קרקע ממשלתית ושירותים ממלכתיים. וכך, בעיתוי לא מקרי, קובע סטנלי פישר, נגיד בנק ישראל, בריאיון ל"דה מרקר" (1.10), כי זו העת להשלמת ההפרטה של בנק לאומי.

בשנה שחלפה, על רקע המשבר העולמי, התערב בנק ישראל, בהנהגתו של פישר, באופן פעיל, כדי להבטיח את תיפקודו של הקפיטליזם הישראלי. לשם כך התערב בנק ישראל באופן חסר תקדים בשוק מטבע החוץ ורכש מיליארדי דולרים תמורת שקלים; לשם כך הוריד בנק ישראל את ריבית הפריים לרמתה הנמוכה ביותר אי-פעם. וכך, בלא הסבר לציבור, היפנה פישר עורף למדיניות של "שוק חופשי", המסתדר בעצמו ללא התערבות ממשלתית, והתערב ועוד איך, כדי להגדיל את רווחי היצואנים ולסייע לבעלי העסקים ולמנוע התמוטטות בנקים.

אך במקביל להתערבות במשק לטובת ההון, פישר מוביל מדיניות (המיושמת בידי הממשלה), לפיה על הממשלה להמשיך ולצמצם את אחריותה להספקת שירותי חינוך, רווחה, בריאות ושיכון. בעוד פישר דואג להון, הממשלה בעצם לא עשתה דבר, כדי להתמודד עם האבטלה וגידול העוני. את המצב בתחום החברתי, מותירים פישר והממשלה ל"כוחות השוק" האהובים עליהם. מכאן הקיצוצים הנמשכים בשירותים החברתיים, שבאו לידי ביטוי גם בהחלטת הממשלה בדבר הגדלת התקציב הצבאי באמצעות קיצוץ בתקציבים חברתיים.

במאמר שכתב מאיר סוקולר מבנק ישראל במרס 2003, בעת שנתניהו היה שר האוצר, הוא ציין, כי קיצוצים בתקציב והורדת מסים הם מתכון לצמיחה כלכלית דווקא בעת משבר כלכלי. הממשלה, שפעלה לפי מתכון זה, דירבנה את הצמיחה וההתעשרות של מעטים, אך בסופו של דבר סייעה לפרוץ המשבר הנוכחי. ומה מציעים לנו בבנק ישראל עכשיו, בעת המשבר? אותן תרופות מרות של 2003.

לקחי קלטת גלעד שליט

דמותו של גלעד שליט, השבוי הישראלי, נצפתה בקלטת הודות להסכם, שהושג בין שלטונות ישראל לשלטון חמאס בעזה, בתיווכו של דיפלומט גרמני.

מעבר להקלה, שחשו בני המשפחה וכלל אזרחי ישראל למראה הצעיר, הנמצא בשבי כבר למעלה משלוש שנים, יש בקלטת איתות ממשי לאפשרות של הסכם כולל בדבר החלפת שבויים. במסגרת הסכם כזה, תשחרר ישראל מאות אסירים פלסטינים וגלעד שליט ישוב לביתו.

הסכם הקלטת וההסכם הכולל היו אפשריים זה מכבר. אך הממסד הישראלי בחר לא להגיע להסכם, אלא לנהל נגד עזה בפועל שתי מלחמות מרובות קורבנות והרס: אחת ב-2006 והשנייה – בדצמבר 2008–ינואר 2009.

רבע מהקשישים – עניים מאוד

כרבע מהקשישים, המקבלים קצבת זקנה, נזקקים גם לקצבת השלמת הכנסה. כך עולה מנתונים שפרסם המוסד לביטוח לאומי. מספר הקשישים הזכאים לגמלת סיעוד עומד על 136 אלף בממוצע לחודש. להערכת הביטוח הלאומי, הקצבאות מהוות 90% מהכנסות משק הבית של משפחות הקשישים.

עוד עולה מנתוני הביטוח הלאומי, כי נשים מהוות 64% ממקבלי קצבאות הזקנה והשארים בישראל, וכי 63% ממקבלי קצבת הבטחת ההכנסה באים מקרב עולים, שהגיעו לארץ לאחר שנת 1990.

בקרב הזכאים לגמלת סיעוד, גבוה מספר הנשים מהגברים כמעט פי שלוש. שליש מהזכאים לקצבת סיעוד הם מעל גיל 85, ורק שניים מכל חמישה מהזכאים מתגוררים עם בן זוג. מרבית הזכאים מקבלים גמלת סיעוד ברמה נמוכה, ורק 40% מקבלים קצבה ברמה גבוהה. חשוב להזכיר, כי גמלת הסיעוד אינה משולמת בכסף, אלא ניתנת בידי ארגונים, כשירותי עזר שהמוסד משלם עבורם.

14 ארגוני סביבה דורשים לדחות את הרפורמה בתכנון ובבניה

קואליציה של 14 ארגוני סביבה וחברה, יצאה בקריאה דחופה לשרי הממשלה, לדחות את הרפורמה שיזם ראש הממשלה, הכוללת את ביטול הוועדות המחוזיות לתכנון ולבנייה.

קואליציית הארגונים כוללת את החברה להגנת הטבע; אדם, טבע ודין; האגודה לזכויות האזרח; מגמה ירוקה; שתי"ל; חיים וסביבה; האגודה לצדק חלוקתי; התנועה לאיכות השלטון; הקשת הדמוקרטית המזרחית; עמותת באר שבע ירוקה; אל"ס - אזרחים למען הסביבה בגליל; עמותת במקום; ומרכז השל.

לדברי הארגונים, מדובר ברפורמה דרמטית בעלת השלכות מרחיקות לכת ולכן יש לקיים לגביה דיון ציבורי מעמיק ומקיף, שיגדיר תחילה את הבעיות בתחום התכנון והבנייה, ורק לאחר מכן יציע פתרונות.

לפי ארגוני הסביבה והחברה, לוועדות המקומיות לתכנון ולבנייה יש ראייה צרה במקום ראייה מרחבית כוללת. לכן ביטול הוועדות המחוזיות, המהוות בלם וגורם מאזן בשל הרכבן - נציגי משרדי הממשלה ואנשי מקצוע, עלול להגביר את השחיתות ולפגוע אנושות בסביבה ובשטחים הפתוחים.

רחוב בחיפה נקרא על שמו של הפעיל הקומוניסטי עסאם אל-עבאסי

ב-30.9 נערך בחיפה טקס קריאת רחוב על שם עסאם אל-עבאסי. בטקס נכחו ראש העירייה, יונה יהב, מוקירי זכרו ותלמידיו.

עיסאם אל-עבאסי (1924-1989) היה משורר ואיש רוח, שעבד שנים ארוכות כמחנך בבתי ספר בחיפה. היה חבר במפלגה הקומוניסטית ופרסם ביומון "אל-איתיחאד", בעיתון בנק"י "אל-רד" ובעיתונים מקומיים. את מירב זמנו הקדיש אל-עבאסי לרווחת תושבי חיפה הערבים ולקידום החינוך. הוא פעל למען דו קיום ושלום בין העמים.

בהזמנה לאירוע קריאת הרחוב על שמו של אל-עבאסי נכתב, כי "כל מי שהכירו ציין את אישיותו המיוחדת, ובעיקר את צניעותו ורוחב לבו".

קריאת שמו של רחוב בחיפה על שמו של אל-עבאסי היא פרי נוסף של יוזמה, שמגלים נציגי חד"ש בוועדת השמות של עיריית חיפה: להנציח את זכרם של מנהיגים ואנשי רוח קומוניסטים.

קדמו לרחוב אל-עבאסי, רחובות שנקראו על שמם של **צילה עירם,** שהייתה חברת מועצת העיר בשנות ה-60 ופעילה בשכונות מצוקה; של ד"ר **אמיל תומא,** ההיסטוריון וחבר הלשכה הפוליטית של מק"י; ושל עו"ד **חנא נקארה,** המגן הנלהב על זכויותיהם של ערביי חיפה והלוחם בהפקעת האדמות, שהיה חבר הוועד המרכזי של מק"י. בימים הקרובים תקרא ככר מרכזית בואדי ניסנאס שבחיפה על שם הסופר והמנהיג הקומוניסטי **אמיל חביבי.**

השלכות המצור על תושבי עזה

המשרד לעניינים הומניטריים של האו"ם בשטחים הפלסטינים פרסם לאחרונה דו"ח מיוחד, המתעד את ההשלכות של המצור הישראלי על 1.5 מיליון תושבי רצועת עזה. הוא מתמקד בהשפעות של הגבלות הייבוא והייצוא ושל איסור המעבר אל רצועת עזה וממנה בתחומי הפרנסה, חוסר הביטחון התזונתי, החינוך, הבריאות, הדיור, החשמל, המים והתברואה.

תת מזכ"ל האו"ם לעניינים הומניטריים, ג'ון הולמס, אמר, בהתייחסו לדו"ח, כי המצור הוא סוג של ענישה קולקטיבית, המוטלת על אוכלוסיית עזה כולה.

בעקבות השתלטות חמאס על רצועת עזה ביוני 2007, הטילה ישראל מצור חסר תקדים על כל מעברי הגבול אל הרצועה וממנה. המצור גרם "לנעילתם" של 1.5 בני אדם בתחומי אזור הסובל מצפיפות אוכלוסייה הגבוהה ביותר בעולם. המצור מתבטא, בראש ובראשונה, בפגיעה בתנאי החיים של התושבים ובשחיקת פרנסתם, ובהידרדרות הדרגתית של מצב התשתיות ושל איכות שירותי הבריאות, החינוך, המים והתברואה. בגלל המצור, פלסטינים תושבי הרצועה אינם רשאים לנסוע לגדה, אפילו כאשר קיים איום על חייהם, על ביטחונם האישי או על חירותם.

הדו"ח מזכיר, כי המצור על הרצועה כולל את סגירת מעבר קרני, מעבר הסחורות הגדול והמשוכלל ביותר, למעט שרוול מסוע אחד, המשמש להעברת תבואה ומזון לבעלי חיים; הגבלות גורפות על ייבוא חומרים, המיועדים לתעשייה, חקלאות ובניה; הקפאה כמעט גורפת של הייצוא; צמצום כמויות של הדלק התעשייתי (המשמש לתדלוק תחנת הכוח היחידה של עזה), ושל הדלק לכלי רכב, של הסולר ושל גז הבישול, שכניסתם לרצועה מותרת. בשל המצור הישראלי, סגור גם מעבר רפיח, המצוי בשליטתה הישירה של מצרים, וחל צמצום משמעותי באזורי הדיג והחקלאות.

המשרד של האו"ם מייחד מקום להשלכות החמורות של מלחמת עזה 2008/9. המלחמה גרמה למקרי מוות ופציעה רבים ולטראומה בקרב אזרחים. במהלך המלחמה, שנמשכה שלושה שבועות, נהרסו בתי מגורים, תשתיות, מפעלים ובתי מלאכה בהיקף נרחב. בשל ההגבלות המתמשכות על תנועת סחורות דרך מעברי הגבול, לא מתבצע שיקום של ההריסות.

במהלך שלושת החודשים האחרונים, התירה ישראל את כניסתם לעזה של מטענים מעטים של סחורות שכניסתן נמנעה בעבר, לרבות אספקה מוגבלת של חומרי בניין ושל ציוד המיועד למערכות המים, התברואה והחינוך. למרות שמדובר בצעדים חיוביים, השפעתם נותרה זניחה, נוכח רמת הצרכים הקיימת כיום ברצועה.

נחשו, מי לא קיבל פיצוי בהתנתקות?

מאת **אפרים דווידי**

דו״ח ועדת החקירה הממלכתית לטיפול במתנחלים מפוני רצועת עזה וצפון הגדה קובע, כי האחריות לעיכוב שחל בהליך השיקום רובצת לפתחן של הרשויות המוסמכות, ומוטלת גם על לא מעטים מהמפונים עצמם. השופט בדימוס אליהו מצא אמר בעת הגשת הדו״ח, כי ״התוצאה מעידה על הכשל״.

סביב המסקנות של הוועדה התעורר פולמוס ציבורי ער. אבל בהשראת הרוח הקולוניאליסטית הנושבת בישראל, נעדרו מהפולמוס הקורבנות ״הנוספים״, אלה השקופים והמנוצלים של הכיבוש: אלפי הפועלים הפלסטינים ומהגרי העבודה, שהועסקו בגוש קטיף.

בהקשר של החלטת הממשלה בראשות שרון לפנות את הרצועה, התמקד הדיון בשאלת הפיצוי למתנחלים, שכמעבידים בחסות המעצמה הכובשת, הפיקו רווח נאה במשך עשרות שנים. אך אפילו מלה לא נאמרה לגבי זכויותיהם של אלפי הפועלים, שעבודתם פרנסה במשך שנים את החקלאים והתעשיינים הישראלים.

בטרם הנסיגה, הציע איש עסקים מאיחוד האמירויות, מוחמד אלעבאר, לרכוש את הבתים, התשתיות ובארות המים של המתנחלים תמורת 56 מיליון דולר. הוא אף שוחח על כך עם מי שהיה אז המשנה לראש הממשלה ונשיא המדינה כיום, שמעון פרס. הצעת הרכש הנדיבה הייתה חוליה בשרשרת ההצעות, שכל תכליתן - לפצות את הכובשים ולא את קורבנותיהם. ובמקרה שלנו: אלפי עובדים פלסטינים, שהועסקו בשדות ובאזור התעשייה ארז, מאות עובדים זרים שהועסקו בחקלאות, ועוד מאות ישראלים - עובדי מדינה או עובדי חברות כוח אדם וקבלנים, תושבי עיירות הפיתוח שסביב הרצועה.

מספרם של העובדים, שהועסקו ישירות בידי ישראלים במשך עשרות שנות הכיבוש, או בידי מנגנוניו, עולה בהרבה על מספר המתנחלים שזכו בפיצויים נדיבים מאוד מהמדינה.

אותם מתנחלים, שהגיעו לרצועת עזה ״בשליחות המדינה״, קיבלו קרקע חינם, כוח עבודה זול והטבות שונות במיסוי ובתשתיות, ניהלו עסקים רווחיים במיוחד. כך היה גם באזור התעשייה ליד מחסום ארז, בו הועסקו אלפי פלסטינים בענפי תעשייה עתירי עבודה, ללא הסכמים קיבוציים, מבלי שאיש דאג לאכוף את חוקי העבודה הנהוגים בישראל, וללא אפשרות להתארגן ולתבוע את זכויותיהם. שכרם של רוב הפועלים הפלסטינים, שהועסקו במפעלים באזור התעשייה ארז, לא עלה על מחצית שכר המינימום הנהוג בישראל. כל העובדים הפלסטינים, שפוטרו ב-2005, לאחר החלטת ממשלת ישראל לסגור את אזור התעשייה, טרם קיבלו פיצוי על כך. מעסיקיהם, לעומת זאת, פוצו.

העובדה שלמשרד התעשייה והמסחר סופח בשנים האחרונות גם משרד העבודה, לא הביאה איש מבין הפקידים הבכירים, ובמיוחד לא את מי שהיה בעת הנסיגה ממלא מקום ראש הממשלה ושר התמ״ת, אהוד אולמרט, ומי שמכהן כעת כשר התמ״ת, בנימין בן אליעזר - להתעניין בגורל הפועלים, שנוצלו בצורה קשה באזור התעשייה ובהתנחלויות, ושפוטרו ללא פיצויים, המגיעים כחוק.

בעבר, כאשר ממשלת ישראל החליטה לסגת מימית ומהתנחלויות דומות בחצי האי סיני, שהוחזר למצרים, נחתם הסכם קיבוצי בין ההסתדרות לבין המעסיק הציבורי. אז סוכם שיינתן פיצוי לעובדי המדינה, שהועסקו בשטח. אבל דבר לא נאמר, כמובן, על הפועלים ה״מקומיים״, שאיבדו את מקום עבודתם בעקבות הנסיגה. גם אז, רוב הפועלים המנוצלים והשקופים לא קיבלו כל פיצוי.

פתיחת דף חדש מחייבת את ממשלת ישראל לפצות את אלה ששילמו את המחיר הכבד ביותר של הכיבוש הכלכלי-קולוניאלי הישראלי במשך עשרות שנים: הפועלים.

המקישים על קירות המיכל*

עלי (שם בדוי), בן 41, אב לששה, מתגורר באזור טובאס בצפון הגדה המערבית. עלי עובד בחברת בנייה ישראלית ביפו מאז 1989. לפני כשנה שונה מעמדו ל״מסורב ביטחונית״, ולכן נשלל ממנו אישור העבודה בישראל. כדי לפרנס את משפחתו, נאלץ עלי להסתנן לישראל, כשהוא מסתכן בפגיעה או במעצר.

ב-11 במאי השנה, התאספו 61 פועלים מכפרים פלסטיניים שונים באתר באזור יריחו ומחסום עין גדי, במטרה לנסוע לישראל. הנהג גבה מכל פועל 210 ₪.

עלי: ״הגיעה משאית שחורה ועליה מיכל באורך של שישה מטרים וברוחב של שני מטרים וחצי. בדפנות המיכל ישנם כמה חורי אוורור קטנים. כל הפועלים הוכנסו למיכל״.

המשאית הצליחה לעבור דרך המחסום, אך כעבור מחצית שעה של נסיעה בשטח ישראל, פתחו מכוניות משטרה ומשמר הגבול במרדף אחר המשאית, עד שעצרו אותה. השוטרים פתחו את המיכל, ראו את כל האנשים הדחוסים בתוכו, וסגרו את הפתח, בעוד הפועלים בפנים. השוטרים חקרו את הנהג במשך כשלוש שעות, ולא שעו לפועלים הזועקים לעזרה מתוך המיכל. רבים מהפועלים, ובמיוחד הקשישים, התעלפו; אחרים סבלו מקוצר נשימה ואחדים ממחלת הסוכרת. הצפיפות בתוך המיכל גרמה לתחושות של חשש ופחד בקרב העובדים. בתנאים אלה נותרו הפועלים כלואים במיכל מהשעה תשע בערב ועד לאחת וחצי לאחר חצות. לאחר מכן שבה המשאית למחסום באזור יריחו, בעוד הפועלים בתוך המיכל.

כשעצרה המשאית במחסום, החלו הפועלים להקיש על דפנות המיכל, עד שפתחו להם ואיפשרו להם לצאת. הפועלים נחקרו ונשאלו, מדוע ניסו להיכנס לישראל. לאחר שנסתיימה החקירה, הוכנסו הפועלים פעם נוספת למיכל. הם יצאו מהמיכל שוב בשטחי הרשות ושבו לבתיהם.

הפועלים סיכמו, כי שחרורם מעיד, שהם לא מהווים סכנה ביטחונית לישראל. לפיכך, המטרה מאחורי ההתעללות היא - להשאירם קורבנות האבטלה בחברה הפלסטינית.

ערפאת עמרו, פעיל בעמותת קו לעובד

----

* *הכותרת ״המקישים על קירות המיכל״* היא הד לסיפורו של הסופר הפלסטיני הדגול ע׳סאן כנפאני, המתאר את מר גורלם של שלושה פליטים פלסטינים, שבחיפושם אחר עבודה, נחנקים למוות במיכלית, בה מצאו מסתור בתקווה לחצות את הגבול מעיראק לכוויית.

ספרים חדשים

שירי נאזים חיכמת, משורר קומוניסט תורכי

"ענק כחול-עיניים" - מבחר מקיף משיריו של המשורר הקומוניסט התורכי נאזים חיכמת (1902-1963) יצא לאור לאחרונה בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

המתרגמת, עפרה בנג׳ו, שבחרה את השירים ותרגמה אותם מהמקור התורכי, הקפידה על רוח השירים, הרטוריקה והריתמוס המיוחדים שבשירתו. המתרגמת גם הוסיפה פרק על המשורר, תקופתו ויצירתו.

נאזים חיכמת ניצב בשורה אחת עם גדולי המשוררים בני המאה ה-20, כגרסיה לורקה ופבלו נרודה. הוא זכה בתהילת עולם הן בזכות יצירתו הספרותית, והן בשל דמות המופת שייצג בחייו ובמאבקו הפוליטי-מעמדי חסר הפשרות. שיריו היו לצנינים בעיני הממסד השלטוני והצבאי במולדתו, ולכן נכלא למשך שנים ארוכות ונרדף גם כשלא היה בכלא. בשנים שבהן לא היה כלוא, נאלץ חיכמת לשהות בגלות, הרחק מאשתו, מבנו וממולדתו, שאת נופיה, אנשיה ושפתה אהב בכל מאודו.

השלטונות בתורכיה אסרו על הדפסת שיריו במולדתו במשך עשרות שנים. כל חטאו היה כתיבת שירה חברתית ותמיכה ברעיונות הקומוניזם והצדק החברתי. רק במפנה המאה ה-21, לאחר מותו, הכיר בו הממסד התורכי כמשורר לאומי ובוטל האיסור על הדפסת שיריו וקריאתם.

אף שחייו של חיכמת לא היו קלים, בלשון המעטה, השירה שלו אינה שירה אומללה של אסיר מר נפש וגם אינה שירה תוקפנית, שבאה חשבון עם רודפיו ומשתיקיו. ההיפך הוא הנכון: שירת חיכמת רוויה בכמיהה לחופש, באהבת אדם וטבע, בתקווה ובאמונה בשינוי. ובשירו "הפכו אותנו לאסירים", כתב: "הגרוע מכל: כלאו הפנימי של האדם".

המתרגמת, עפרה בנג׳ו, היא חוקרת ומרצה במרכז משה דיין ובחוג להיסטוריה של המזרח-התיכון באוניברסיטת תל-אביב. תרגמה ספרי שירה ופרסמה ספרי מחקר על עיראק, הכורדים, מיעוטים במזרח התיכון ויחסי תורכיה-ישראל. ספריה ראו אור בעברית, באנגלית ובתורכית.

את הספר "ענק כחול עיניים" ניתן לרכוש בהנחה באתר: www.bookme.co.il

ספרו המפורסם של פבלו נרודה – לראשונה בעברית

בימים אלה יצא לאור תרגום חדש של הספר "עשרים שירי אהבה ושיר אחד מיואש", ספר השירים המפורסם ביותר של המשורר הקומוניסט הצ׳יליאני פבלו נרודה, בתרגומה של טל ניצן-קרן ובהוצאת קשב לשירה.

ניצן-קרן פרסמה מבחר מקיף של שירת נרודה ב-2002. המבחר מקיף את כלל שירתו, משירי האהבה והארוטיקה ועד שירת המחאה היוקדת, מהפואמות הגדולות ועד האודות הפשוטות. עם פרסום "עשרים שירי אהבה...", זוכה קורא העברית לפנורמה רחבה, ממיטב יצירתו היחידה במינה של נרודה.

נרודה (1904-1973), חתן פרס נובל לספרות, הוא מגדולי המשוררים בלשון הספרדית ונמנה עם גדולי המשוררים בעולם. הוא נולד בשם ריקרדו אליעזר נפתלי רייס בסואלטו, והצטרף בצעירותו למפלגה הקומוניסטית הצ׳יליאנית. נרודה שילב את העשייה הספרותית הרבה עם פעילות פוליטית ענפה וכיהן כסנטור מטעם המפלגה. בבחירות שנערכו ב-1970, הוצגה מועמדותו לנשיאות המדינה, אבל הוא הסיר אותה ותמך בד"ר סלבדור איינדה, שנבחר. כזכור, איינדה נרצח במהלך ההפיכה הצבאית בצ׳ילה, שפרצה ב-11 בספטמבר 1973, והודרכה ומומנה בידי שירות הביון של ארה"ב.

נרודה חלה בסרטן הערמונית ומת בשנת 1973, זמן קצר לאחר שהיה עד להפיכה הצבאית ולהשתלטותו של הגנרל פינושה על המדינה וגם על ביתו.

לרכישת שני ספריו של נרודה בהנחה: www.poetry.org.il/pages/book.asp

"מפעל המוות" הצגה חברתית בפסטיבל עכו

מרכז התיאטרון לצדק חברתי בגליל, ששחקניו כולם תושבי הגליל, מציג במסגרת פסטיבל עכו, הנערך בחול המועד סוכות, את סיפור סגירתו של מפעל "פרוטרום" בעכו.

באוקטובר 2003 התרחש פיצוץ באחד ממתקני מפעל "פרוטרום" (תעשיות-אלקטרוכימיות בע"מ) בעכו. ענן רעיל כיסה את האזור, ותושבי הקיבוצים עין המפרץ וכפר מסריק התבקשו להישאר בביתם. באותו זמן, כונסו בחדר האוכל של המפעל עשרה עובדים, שם תידרכו אותם בכירים בהנהלת המפעל מה לענות, כאשר יישאלו על תחזוקת המפעל, ואיך להימנע ממתן תשובות, העלולות להפליל את החברה, בעלת המפעל.

חברי קבוצת התיאטרון של מרכז התיאטרון לצדק חברתי, יוצרי ומבצעי ההצגה "מפעל המוות", ניסו להיכנס לרגע הזה, לרגע קבלת ההחלטה להסתיר. בדרך זו הם ניסו להבין, כיצד מפעל, הפוגע בבריאות עובדיו ומזהם את הסביבה, מצליח להתקיים שנים כה רבות, מה הוא מספר לעובדיו, ומה הם מספרים לעצמם.

"מפעל המוות" נכתב בעקבות כתבתו של גיל מלצר, שפורסמה ב"ידיעות אחרונות" ב-2005. הכתבה מפרטת את שיטת פעולתו של המפעל המזהם - תעשיות אלקטרוכימיות בע"מ, ומבוססת על עדויות של עובדים, על מחקרים ועל נתונים רפואיים. כל הטקסטים בהצגה מקורם בכתבה זו ובתמלילים של דיוני ועדות הכנסת בנושא זה. ההצגה בודקת את השאלה, מה אפשר היה לעשות אחרת, כדי למנוע פגיעה בעובדים, בתושבי הסביבה ובאיכות הסביבה. כפי שציין אחד השחקנים: "הערך של עיסוק במפעל הסגור, שטרם פונה, הוא לאפשר התמודדות עם מקרים דומים אחרים ועם שיטות השתקה ודיכוי".

ההצגה "מפעל המוות", הנמשכת 25 דקות, מועלת בשיטת "תיאטרון המוחלשים" של הבמאי הברזילאי אוגוסטו בואל, הרואה באירוע תיאטרון "אימון לחיים". לפי שיטת בואל, כל הצגה מוצגת פעמיים: אחרי שמסתיימת ההצגה בפעם הראשונה - היא מתחילה בשנית. בפעם השנייה, מוזמן כל צופה לעצור את ההצגה ולהציע להמשיכה בדרך אחרת מזו שבחרו הדמויות. את התערבות הקהל מנחה בימאי ההצגה (הג׳וקר), שתפקידו לאפשר בדיקת שינוי חברתי.

ב"מפעל המוות" משתתפים ישראלה בשארי, פאניה גרינשפון, לימור מנגוני-ברקו, דניאל גולן, שי וילוז׳ני, מאיר שקד ואריק גוטלר-אופיר (בימאי-ג׳וקר).

ההצגות יתקיימו בימים 5.10 ו-6.10 בשעות 16.00 ו-19.00. בתיאטרון אל -לאז בעכו העתיקה (סמוך לחניית חאן אל עומדן).

הממסד מול הפריפריה

מאת **מתי שמואלוף**

בכל שנה, שבה ועולה השאלה בדבר תקציבי האיזון של הרשויות המקומיות. זו אינה רק שאלת תקציב, אלא חלק ממארג היסטורי, היוצר אפקט של שליטה ברוב רובה של האוכלוסייה מחוץ לגוש דן.

ברשויות המקומיות דורשים מהמדינה להשיב להן לפחות שלושה מיליארד שקלים מתוך שבעה מיליארד, שלטענתן נלקחו מהן בשש השנים האחרונות. לפי שלמה בוחבוט, ראש עיריית מעלות-תרשיחא ויו״ר מרכז השלטון המקומי, כ-150 רשויות מקומיות עומדות לקרוס תוך שבועות רק בגלל הגזירות והקיצוצים הציניים של הממשלה.

החברה בישראל חסרה את הממד הסולידרי ואת האחווה, האמורה לחבר בין המאבקים של המוכפפים. וכך, מיד לאחר הודעת השביתה של הרשויות המקומיות, יכולנו לשמוע על אודות העתירה לבג״ץ של יושבת ראש ועד ההורים הארצי נגד השבתת מוסדות החינוך. בנוסף, שמענו על רשויות מקומיות והעיריות בערים גדולות, שלא קיימו את צעדי השביתה והפרו את העמידה המשותפת נגד המדינה. כך הצליח הממסד במדיניות של הפרד ומשול. כך נמנעה שוב התארגנות רחבה נגד בעלי ההון והאליטות המרוויחים מהרשויות המוחלשות ועובדיהן חסרי הזכויות.

מנייר מדיניות, שפרסם השנה מכון ון-ליר - ״שינוי שטחי שיפוט: האמנם סיפור כלכלי״ (מאת לירון אזולאי, גלית אליאסי-וידרמן וורדית דמרי-מדר) עולה, כי בשנות השמונים, עקב רפורמות ושינויים במדיניות הממשלתית, השתנה היחס בין שני המרכיבים הראשיים של תקציב הרשויות המקומיות: ההכנסות המועברות אליהן והכנסתן העצמית. הרשויות נאלצות לעבוד בפרדוקס: מצד אחד, הן מחויבות, מכוח חקיקה ראשית, לספק שירותים לתושביהן, ומצד שני, מידת השתתפותה של הממשלה במימון השירותים האלה לא הוסדרה בשום חקיקה ראשית או משנית, אלא נקבעת מדי שנה בחוק תקציב.

בעקבות הרפורמות, נאלצו רשויות מקומיות שעד אז הסתמכו בעיקר על המדינה, למצוא להן מקורות מימון אחרים. הרשויות נקלעו לחוסר יציבות תקציבית בשל אי-הוודאות בדבר גובה המימון שיקבלו. מקצתן מצאו תקציבים חלופיים, אך רשויות מוחלשות רבות נקלעו למשברים תקציביים חמורים. ראשי רשויות, בעיקר בפריפריה, נאבקו למען תקציבי איזון, שלא היה בהם כדי לאזן את התקציב המוניציפאלי. החיפוש אחר פתרונות הביא למחשבה בדבר חלוקה מחדש של משאבי הקרקע העומדים לרשות הרשויות המקומיות. כך החל העיסוק בגבולות המוניציפאליים ובחלוקת העושר על האדמות לתפוס תאוצה.

מדוע חותרת המדינה לקצץ בתקציבן של מאות רשויות מקומיות? סיבה אחת היא - הפיכת תושבי הרשויות המקומיות לאוכלוסיות מוחלשות. בתהליך ההחלשה, תשיג הממשלה אוכלוסיות שאינן דורשות את הזכויות שלהן, ואשר לא יתמודדו ולא יפרו את הסטאטוס קוו של הסדר החברתי הנוכחי של הדיכוי וההחלשה.

סיבה נוספת היא השאלה האתנו-לאומית: מי יושב מבחוץ לגוש דן? מלבד מועצות אזוריות, הכוללות מספר מועט של תושבים והחולשות על היקף גדול של משאבים, בפריפריה החברתית נמצא את עיירות הפיתוח ואת הכפרים הערביים.

המשבר התקציבי של הרשויות המקומיות מבטא ממסד ישראלי נטול חשיבה על צדק חלוקתי ומתקן.

מהפוגרום בנצרת 1958 עד אירועי אוקטובר 2000

השיר **"מהומות נצרת"** נכתב בידי משורר שבא מלב הממסד, **נתן אלתרמן** (1910-1970), בעקבות ההתקפה הברוטאלית של משטרת ישראל ושירותי הביטחון על הפגנת האחד במאי, שערכה המפלגה הקומוניסטית הישראלית בנצרת בשנת 1958. השיר, שפורסם בטורו של אלתרמן ביומון ״דבר״, נראה כאילו נכתב היום ככתב תוכחה לכתובתו של הממסד הישראלי.

באוקטובר 2009, בעקבות השביתה הכללית לציון אירועי הדמים של אוקטובר 2000, שהכריז הציבור הערבי, חשוב שנאזין לקולו של המשורר נתן אלתרמן. להלן קטעים מהשיר.

הַסֵּדֶר הוּשַׁב עַל כַּנּוֹ , וְכָעֵת לוּ יָקוּם הָאֶזְרָח הַיְּהוּדִי
וְיָקוּם הַשּׁוֹטֵר הַיְּהוּדִי ,לִשְׁאוֹל אֶת תּוֹפְשֵׂי הַהֶגֶה :
הַאֻמְנָם רַק אוֹתָם מַפְגִּינִים עֲרָבִיִּים, שֶׁחֵרְפוּ וְסָקְלוּ, יִתְּנוּ דִּין
עַל מִלְחֶמֶת הָרְחוֹב שֶׁרָאִינוּ מִנֶּגֶד ?

לֹא ! אוֹתוֹ עֲרָבִי אַלְמוֹנִי שֶׁקִּלֵּל וְרָגַם בַּחֲמַת-חֵרוּק-שֵׁן
וְהִכָּה וְהֻכָּה וְנִגְרַר לִמְכוֹנִית-הַשִּׁטּוּר הַנִּסְקֶלֶת,
הוּא בְּעֶצֶם , עַל צַד הָאֱמֶת, הַיָּחִיד שֶׁאֵינוֹ אָשֵׁם
בְּאוֹתָהּ מְעַרְבּוֹלֶת חֵמוֹת –
אַף כִּי הוּא הַיּוֹשֵׁב בַּכֶּלֶא.

עוֹד נִמְשֶׁכֶת אִי-שָׁם הַרְגָּעַת מְהוּמוֹת הָאֶחָד בְּמַאי ,
כְּמָאתַיִם אָדָם עֲצוּרִים, חִפּוּשִׂים וּמָצוֹד. עוֹד לוֹחֵשׁ הָרֶמֶץ....

שָׁנִים שֶׁל שִׁגְרָה וּגְרִיסַת מֻסְכָּמוֹת בִּשְׁאֵלַת הַמִּיעוּט הָעֲרָבִי בַּמְּדִינָה,
שָׁנִים שֶׁל שִׁיטָה שֶׁקָּפְאָה עַל שְׁמָרִים, שֶׁל יִעוּץ יְחִיד-קַו וִיחִיד-דֶּרֶךְ ,
בִּשְׁאֵלָה אֲשֶׁר אֵין כְּמוֹתָהּ עֲשׂוּיָה לְנַסּוֹת בְּחַדְרֵי צִפָּרְנָהּ וְשִׁבְנָהּ
אֶת תּוֹכוֹ וּבָרוֹ שֶׁל הָעָם וְצִדְקַת-תּוֹלְדוֹתָיו הַנִּגְזֶרֶת...

אֲבָל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹת וְהֶכְרֵחַ לְשַׁנּוֹת – עַד הַיְסוֹד !
גַּם בַּנּוֹהַל וְגַם בַּגִּישָׁה עַל כְּלָלָהּ וּפְרָטֶיהָ גַּם יַחַד
גַּם בְּכָל מִשְׁגֵּינוּ מֵאָז בַּשְּׁאֵלָה הַצּוֹרֶבֶת הַזֹּאת,
הוּא כֹּה רַב עַד כִּי כָּל הַשְׁהָיָה הִיא חַטָּאת שֶׁאֵינָהּ נִסְלַחַת.

מַה שֶּׁיֵּשׁ לְשַׁנּוֹת הוּא יְסוֹד הַגִּישָׁה הַזּוֹרַעַת יוֹם-יוֹם הַשְׁפָּלָה וּבִזּוּי וּמְרוֹרִים ...
מַה שֶּׁיֵּשׁ לְשַׁנּוֹת הוּא הַקַּו הַהוֹפֵךְ זֶה שָׁנִים עֲשֶׂרֶת
אֶת צִבּוּר הָעֲרָבִים בַּמְּדִינָה לְצִבּוּר מְנֻדֶּה וּמֻשְׁפָּל ,
מְנֻדֶּה וְנִרְדָּף ! זֶה מִרְיוֹ וְקוֹלוֹ שֶׁפָּרְצוּ בְּנָצְרַת...
...כִּי אֲנַחְנוּ גָּרַמְנוּ לְכָךְ שֶׁהַצֶּדֶק הָיָה עִמָּדוֹ...
וְהַצֶּדֶק יִהְיֶה עִמָּדוֹ עַד לְבוֹא הַתְּמוּרָה הַמְּיֻחֶלֶת.

באוקטובר 2009 נאמץ וניישם את קריאתו של נתן אלתרמן:

מַה שֶּׁיֵּשׁ לְשַׁנּוֹת הוּא הַקַּו , כָּל הַקַּו
גַּם בַּנּוֹהַל וְגַם בַּגִּישָׁה עַל כְּלָלָהּ וּפְרָטֶיהָ גַּם יַחַד.

איתן קלינסקי

רבבות בעצרת השביתה בעראבה

עשרות אלפים הגיעו ב-1 באוקטובר לעצרת המרכזית לציון מלאות תשע שנים לאירועי אוקטובר 2000, שנערכה בעראבה. בין המשתתפים – תושבים מעראבה, סכנין והיישובים הערביים הסמוכים, אזרחים ערבים מיישובים ברחבי הארץ, מהצפון ועד לנגב, וכן פעילים בתנועות שלום ומחאה מת״א-יפו, חיפה, ירושלים, רמלה ולוד. בתהלוכת ההפגנה בעראבה הניפו חברי הנוער הקומוניסטי ופעילי מק״י וחד״ש דגלים אדומים רבים וקראו קריאות בזכות השוויון והשלום הישראלי-פלסטיני. כן נראו בתהלוכה דגלים של מפלגות וארגונים אחרים.

ב-1 באוקטובר השנה, לראשונה מזה שש שנים, הכריזה ועדת המעקב העליונה, ביוזמת חד״ש, על שביתה כללית בכל היישובים הערביים. השביתה הוכרזה במחאה על מדיניות הנישול והאפליה של הממשלה, על החקיקה הגזענית ביוזמת הימין, ועל האפליה בתקציבים לרשויות המקומיות. השביתה ניכרה בכל היישובים הערביים וכן בשכונות הערביות בערים המעורבות: בתי הספר הערביים ומרבית החנויות בבעלות ערבים היו סגורים במהלך היום.

עומר נסאר, ראש מועצת עראבה, אמר בעצרת, כי ההשתתפות ההמונית בתהלוכה ובשביתה היא התשובה ההולמת לכל אלה, המנסים לפלג את הציבור הערבי. מוחמד זידאן, יו״ר ועדת המעקב העליונה, הביע הערכה רבה לכל הכוחות הפוליטיים, שנטלו חלק בהכנת השביתה והעצרת. חסן עאסלה, שדיבר בשם המשפחות ששכלו את יקיריהן באירועי אוקטובר, התחייב להמשיך במערכה להעמדתם לדין של השוטרים, שירו למוות ב-13 הצעירים הערבים. ההיסטוריון אילן פפה הביע תקווה, כי בניו יוכלו לומר, כי היה בצד הקורבנות ולא בצד הפושעים, בצד המגורשים ולא בצד המגרשים. פעילים של התנועה האיסלמית ושל בל״ד הפריעו לדבריו של אילן פפה בקריאות ביניים.

בעצרת השתתפו ארבעת הח״כים של חד״ש: מוחמד ברכה, ד״ר חנא סוייד, ד״ר עפו אגבארייה וד״ר דב חנין. יו״ר חד״ש, ח״כ ברכה, אמר בתום העצרת: ״האוכלוסייה הערבית כולה התאחדה סביב ההחלטה לשבות. זהו צעד מחאתי לגיטימי, ואחריו יבואו צעדי מחאה נוספים״.

"אזרחים אינם אויבים"

במלאות תשע שנים לאירועי אוקטובר ושנה לאירועי עכו, פרסמה האגודה לזכויות האזרח נייר עמדה, שכותרתו: ״אזרחים אינם אויבים״. האגודה מזהירה, שצמרת ההנהגה בישראל מובילה ומעודדת גזענות כלפי אזרחים ערבים.

בנייר העמדה סוקרת האגודה יוזמות חקיקה, יוזמות ממשלתיות והתבטאויות מפי בכירים מהשנה החולפת, שכולן מציגות את המיעוט הערבי כאויב מסוכן, פוגעות בזכויותיו ודוחקות אותו אל מחוץ לגבולות השיח הפוליטי.

עצרת הפגנה בנגב

מאות ערבים ויהודים השתתפו בשבת, 3.10, בעצרת תמיכה במאבק התושבים הבדואים נגד נישולם מהקרקע.

נמשך גל השביתות במצרים

לפי נתונים רשמיים, במחצית הראשונה של השנה נרשמו במצרים 40 שביתות, בהן נטלו חלק יותר מ-11 אלף עובדים. 52 אלף עובדים נוספים היו מעורבים בסכסוכי עבודה, שלא הגיעו עד כדי שביתה. פעילים בקרב הוועדים מסרו, שהנתונים הרשמיים אינם משקפים את מלוא מספר השביתות והשובתים, שהם גדולים בהרבה.

פר ביורקלונד, עיתונאי שבדי, שדיווח בהתמדה על סכסוכי העבודה ועל השביתות בבלוג באנגלית, גורש ממצרים לאחרונה, בעת שהגיע לשדה התעופה בקהיר לאחר ביקור במולדתו. ביורקלונד פרסם בשנתיים האחרונות ידיעות רבות על אודות השביתות. לדברי שגרירות שבדיה בקהיר, שלטונות מצרים קבעו שהוא ״אישיות בלתי רצויה״.

אפשר אחרת

מסגרת משותפת של פעילים
במק"י ובחד"ש, במרצ ובתנועה הירוקה
במלאות תשע שנים לאירועי אוקטובר 2000
יתקיים ביום ה', 8 באוקטובר, בכפר ג'יסר א-זרקא

יום עשייה משותפת
ליהודים ולערבים

בתוכנית:
13:00 התכנסות במתנ"ס, מפגש וסיור ביישוב,
15:00 עבודה משותפת בפרויקטים ציבוריים,
17:00 ארוחת ערב, ולאחריה - ערב אמנותי-פוליטי.
נא להביא מים, אוכל לצהריים, בגדים מתאימים לעבודה.

הסעות לג'יסר א-זרקא:
תל-אביב, מסוף אל על, רכבת מרכז – 11.30,
חיפה, מגדל הנביאים (סולל בונה) – 11.45,
ירושלים, גן הפעמון – 10.30 ; בנייני האומה – 10.45,
מומלץ להירשם להסעה: info@efshar.org, או אצל יואב – 052-3471871, שירה – 054-5882519

סניף תל-אביב של מק"י

ביום א', 11 באוקטובר, בשעה 19.30
בבית הידידות, אחד העם 70

אסיפת סניף

מחוז ת"א-יפו של מק"י

ביום ב', 12 באוקטובר, בשעה 19.00,
באולם בית הידידות, אחד העם 70, ת״א
לרגל מלאות 90 שנה למפלגה הקומוניסטית בארץ

כך היינו

חברים ותיקים מספרים על מאבקים של המפלגה

ת״ד 26205, ת״א 61261, טל' 03-6293944, פקס 03-6297263, info@maki.org.il
אתר מק״י : www.maki.org.il , אתר חד״ש : www.hadash.org.il